

Manel Andreu, un home lluitador

«Vaig mamar l'ambient obrer del Poblenou i això m'ha marcat per sempre»

Manel Andreu (Poblenou, Barcelona, 1944) és un home lluitador, de sempre. Va néixer en el si d'una família obrera del Poblenou i des de ben jove ja es va iniciar en la lluita sindical. Després, sense deixar el compromís obrer, va concretar encara més la seva lluita en l'acció veïnal, des dels orígens, a l'Associació de Veïns del Poblenou, i, fins i tot, després, com a president, del 1994 al 1998. Ara, anys més tard, és el president de la Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona (FAVB). Ben aviat, quan s'acabi el termini del seu mandat, el 2004, ho pensa deixar. Però nosaltres no creiem que aquí s'acabi la trajectòria d'un home lluitador. Tot fa pensar que tenim Manel i lluites per temps. Segur.

No ens hem pogut veure amb el Manel al Poblenou, a camp propi, com ens hauria agradat, sinó que ens hem trobat amb ell en el cor de la Ciutat Vella de Barcelona, al local de la FAVB, al carrer d'Obradors. Al matí el Manel treballa a l'empresa d'ulleres Indo (a l'Hospitalet de Llobregat) i a la tarda –cada tarda– va cap a la FAVB. No té massa temps per a entrevistes però allà, on ens ha acollit molt amablement, hem pogut parlar tranquil·lament d'ell, del Poblenou i de tantes i tantes lluites.

Francesc Romeu (F. R.): *Quines són les teves arrels al Poblenou?*

Manel Andreu (M. A.): Molt fàcil. Vaig néixer al Poblenou l'any 1944 i estic vivint encara a la mateixa casa on vaig néixer, al carrer Pere IV, xamfrà amb el carrer de Sant Joan de Malta. És una casa que li deien –i, alguns, encara li diuen– el Gurugú, perquè en aquell temps era una de les cases més

altes que hi havia al Poblenou, i el Gurugú és una de les muntanyes més altes que hi ha al Marroc. És una casa del 1909 i nosaltres hi vam estar de llogaters fins, pràcticament, el 1984 o 1985, perquè els lloguers eren molts baixos i el propietari deia que no en treia prou. Aleshores va vendre la casa als qui hi estàvem vivint. Som uns 31 veïns que hi vivim. Ara som propietaris d'una casa antiga i que està catalogada en el patrimoni dins del nivell més baix. Ara estem fent una segona remodelació, perquè, tot i haver fet moltes obres el 1986, ara s'ha de renovar de nou la façana. Doncs, allà és on jo visc amb la meua dona, la Rosa, i els meus dos *nanos*, la Irene (de 27 anys) i el Marc (de 29 anys), que també han nascut al Poblenou.

F. R.: *Anem enrere! Quins records tens del Poblenou que vas conèixer quan vas obrir els ulls a la vida? Per exemple, dels teus pares què recordes?*

M. A.: La meua mare era d'Alcora (província de Castelló) i el pare era nascut a Barcelona. Tinc un record magnífic dels meus pares. La meua mare, malauradament, va morir bastant jove i el meu pare més tard, però l'esforç que van fer ells per tirar endavant i perquè poguéssim estudiar la meua germana i jo mateix ha estat un testimoni admirable. I sobretot perquè ells dos es van abocar plenament als fills. Això és un aspecte que per a mi ha estat molt positiu, sobretot la mare, que em va marcar moltíssim, per la seva malaltia i perquè va morir molt jove. I el pare, també, perquè eren persones plenament obreres. La meua mare era teixidora i s'aixecava cada dia a les sis del matí perquè treballava al carrer Pere IV, en una fà-

brica de teixits. Jo, de menut, moltes vegades, li portava el dinar perquè feien jornada des de les sis del matí fins a les sis de la tarda i menjaven allà mateix, al peu de teler. Jo recordo que quan li anava a portar el dinar hi havia una nau enorme, plena de dones i uns sorolls estrepitosos que feien els telers. Era un ambient dur. Jo xafardejava perquè, com que sóc mecànic i delineant, sempre m'ha agradat la mecànica dels telers, el sistema de llesves, els barrots que feien anar la llançadora d'una banda a l'altra, etc. Això sí que m'agradava! Aquesta imatge de la meua mare en un treball dur i per tirar endavant la família sempre m'ha deixat impressionat.

F. R.: *I del teu pare, què recordes?*

M. A.: Del meu pare igual. Recordo que ell treballava fins i tot els diumenges i recordo que per a ell va ser una gran conquesta el fet de poder estar assegurat en la nova Seguretat Social. Ell treballava en un taller petit que feien mobiliari per a hospitals: lliteres, cadires ortopèdiques, etc. Ell també era mecànic, com jo, però feia de tot: de soldador, de planxista, etc. Resumint, puc dir que l'ambient obrer que es vivia a casa el vaig mamar bastant i això em va marcar molt.

F. R.: *I de la teua joventut obrera, què recordes?*

M. A.: Jo també vaig començar a treballar al Poblenou, d'aprenent, als catorze anys, acabats els estudis. Vaig anar a l'escola del barri, primer a una acadèmia que hi havia a la cooperativa Pau i Justícia i després a l'escola del Padre Manjón. Li dèiem «el matadero» perquè estava en uns antics locals que havien estat un escorxador, antigament, en un xamfrà del carrer d'Es-

pronceda. Allà vaig fer tota la primària i després vaig passar a fer tot el batxillerat a l'institut Milà i Fontanals, al carrer Canuda. Tot aquest ambient em va anar marcant moltíssim i, sobretot, anant evolucionant amb el temps, el que em va marcar més és quan vaig conèixer la Joventut Obrera Catòlica (la JOC). La JOC va ser un punt important en la meua vida perquè tot allò que jo havia anat experimentant en la meua mateixa vida, com a aprenent al Poblenou, allà hi trobava el sentit. En aquells temps, quan volies buscar feina, als catorze anys, anaves pels carrers i veies a tot arreu els cartells que posaven: «Falta aprendiz». Jo, caminant pel meu mateix carrer de Sant Joan de Malta, em vaig ficar en un taller de maquinària per adobar la pell. Allà vaig treballar un temps. El contacte amb el món del treball, que era dur i que era molt nou per a mi —quant al fet de treballar jo mateix— i després el contacte amb la JOC, a través de la parròquia de Santa Maria del Taulat, que en aquells moments amb els moviments especialitzats de l'Acció Catòlica (JOC, JIC, JAC, etc.) estava en punta, i amb els testimonis de mossèn Pere Relats i de mossèn Jaume Seyrach i d'altres, que van ser molt importants, em van ajudar a descobrir tota una consciència de classe obrera que tenia adormida. A partir d'aleshores vaig descobrir que les coses havien de ser diferents. A partir d'aquí he anat evolucionant i canviant.

F. R.: Ara que ho dius, em sembla que tu i la teua dona sortiu citats en el llibre de mossèn Pere Relats, en el Diari d'un any de peonatge?

M. A.: Sí! Perquè va ser ell el qui ens va casar i, al cap d'un any, mentre

La primera lluita que es va aconseguir va ser l'Institut Icària, amb el lema «Wad-ras per al barri».
(AHPN)

érem de vacances, ens vam assabentar que havia mort d'accident als Encantats. Però va ser una persona que va incidir molt en nosaltres. Precisament jo, un cop ja vas avançant en aquest compromís amb l'entorn on vius, sempre he estat bastant centrat en el món sindical. En el temps de la clandestinitat em vaig afiliar a la USO i a partir d'aquí he anat evolucionant fins ara. Vaig treballar a catorze empreses diferents, abans de la que treballo ara. De fet era un canvi continu. D'algunes perquè em treien fora i d'altres perquè me n'anava jo. Perquè aleshores no hi havia problema per trobar feina. Jo sempre he fet de mecànic i d'ajustador, que és la meua feina. Després, vaig fer la «maestría», a l'Escola Tècnica del Clot, compaginant el treball amb l'estudi al vespre.

Fins que vaig entrar a l'empresa on treballo ara, a l'empresa d'ulleres de la Indo, a l'Hospitalet de Llobregat. Hi vaig entrar el famós maig del 1968 i aquí ja m'hi he quedat. Tot aquest temps he estat bàsicament centrat en la dinàmica del món sindical. Aquest va ser el meu compromís fins que, després, vaig participar a escala de barri en la creació de l'Associació de Veïns, però només per donar l'empenya inicial. D'entrada no m'hi vaig comprometre perquè jo estava ficat en el sindicalisme. Fins que cap a l'any 1994, o bastant abans, el 1992, vaig entrar a la Junta de l'Associació de Veïns del Poblenou i, després, vaig estar quatre anys de president, del 1994 al 1998. Tot això, fins que vaig arribar aquí, el 1998, a la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona.

F. R.: *I com és que vas arribar a aquí?*

M. A.: Jo no m'ho havia plantejat mai i estava molt bé al barri. Però, quan vaig arribar aquí, m'ho vaig haver de replantejar tot. Encara que puguis tenir temps, teòricament, jo sempre he pensat que fer moltes coses no és bo i que val la pena concretar el teu compromís en una sola cosa. Per això vaig haver d'optar per reduir el meu compromís a l'Associació de Veïns del Poblenou, i també al comitè d'empresa i del sindicat, perquè totes les coses no es poden compaginar. Per això vaig fer un parèntesi i em dedico plenament a la FAVB des del 1998. El mandat aquí és per a tres anys i el 2001 el vaig renovar per a tres anys més, però ara ja tinc dit que –sota notari– el 2004 plego, perquè em sembla que ja està bé sis anys de servei. Em sembla que també és bo que la gent es vagi renovant i també és bo per a un mateix, perquè el ritme que portes aquí és un ritme molt fort. A mi també em sembla que moltes vegades no tens el temps suficient per anar fent les coses amb un mínim de qualitat. Quan has de preparar una reunió o una xerrada, i a mi m'agrada anar mínimament documentat, et trobes que treballant i aixecant-te a les cinc quaranta cinc del matí només tens temps a la tarda. Això t'impabilita per tenir un mínim de temps tranquil per poder llegir coses i preparar-les. És molt estrany el dia que vaig a dormir abans de les dotze. I vol dir que dorms molt poc i que el cap de setmana també tens reunions. És un ritme fort i jo no és que sigui gaire fort físicament; per tant vol dir que vas una mica estressat. Ens hem de cuidar una mica!

F. R.: *Però no anem tan de pressa en la teva vida, tornem al Poblenou històric, el de la teva joventut. Com era aquell barri?*

M. A.: Era un Poblenou molt industrialitzat. L'ambient era fabril. Tot el carrer de Sant Joan de Malta estava envoltat de fàbriques, una al costat de l'altra. També hi havia les grans fàbriques d'aquell moment: Macosa, Hispano Olivetti, Iberia, etc. Això va marcar aquella època i ha marcat per sempre el Poblenou, però, sobretot, en aquell moment de la bullida industrial i en plena dinàmica obrera. Recordo que a la fàbrica de la Macosa, de Can Girona, hi havia com una sucursal de la parròquia de Santa Maria i allà, el diumenge, es feia missa en una petita capelleta que hi havia. Nosaltres, el grup de joves de Santa Maria, que ja teníem una actitud de la JOC i d'estar inserits en els ambients obrers, el diumenge anàvem a missa allà, per tenir contacte amb la gent que vivia a aquell barri i treballava en la mateixa fàbrica –perquè allà hi havia els habitatges de la mateixa gent que hi treballava. Això ens donava un ambient plenament obrer. Jo recordo que la revista de la JOC, la *Juventud Obrera*, l'anàvem a vendre pel carrer i pels barris. Tot el que és ara l'avinguda Icària, allà hi havia les fàbriques de la Foret, l'Ebro, la Motor Ibèrica, etc. Jo recordo que anàvem pels bars d'allà, que estaven plens d'obrers, per vendre la *Juventud Obrera*.

F. R.: *Però teníeu resposta de la gent? No notàveu un fort distanciament entre l'Església i el món obrer?*

M. A.: No! En el nostre cas, no. Perquè la nostra església ja estava plenament integrada en el món obrer. Jus-

tament l'església del Poblenou, per sort, ha estat el germen per donar impuls i acollir la mateixa JOC, el moviment obrer, el moviment veïnal, el moviment polític. Ha estat molt integrada i, en aquell cas, era tot una mateixa cosa. Era un moviment viu i dinàmic i no hi havia cap escissió. L'únic inconvenient que hi havia era el risc de la dictadura, que ens obligava a la clandestinitat.

F. R.: *En aquest temps, quin és el bagatge que et va donar la JOC?*

M. A.: A mi, el principal bagatge que em va donar la JOC és –primer– el d'observar les coses, veure-les, i tenir els ulls molt oberts i les orelles molt atentes per descobrir el que està passant al teu costat. Segon, tenir molt en compte les persones. I, després, tercer, una reflexió que sempre t'ajuda a anar més enllà del que es veu a primera vista. Això és el que en diem el mètode de «veure, jutjar i actuar», la revisió de vida. Per a mi, això, ha estat clau i suposo que també ho ha estat per a molta de la gent d'aquell temps. És una dinàmica i una pedagogia activa sobre allò que t'envolta.

F. R.: *I això encara et serveix avui dia?*

M. A.: Sí! Sobretot en el sentit de confiar molt en les persones. A vegades, aparentment, penses que les persones et fallen, però penso que sempre hi ha un valor i que val la pena confiar sempre en les persones. També va bé per veure i descobrir sempre la situació en la qual estàs i poder-la valorar.

F. R.: *Com vas arribar a l'Associació de Veïns del Poblenou?*

M. A.: L'Associació de Veïns ja l'havíem creat l'any 1972 i ja m'havia ficat i m'havia identificat amb moltes

«Per a mi, els immigrants són avui la nova classe obrera, i també són la nova classe obrera del Poblenou.»
(AHPN)

lluïtes del barri. La primera lluita que es va aconseguir va ser l'Institut Icària, amb el lema «Wad-Ras per al barri». Després recordo moltes altres, però també és significativa la de CATEX, l'empresa d'estampats de Can Felipa. El final de «CATEX per al barri» va ser quan jo estava a l'Associació de Veïns. No va ser fàcil, perquè allò havia d'anar a terra. Ara, precisament, s'ha celebrat el desè aniversari i es veu l'evolució d'aquell espai fins a l'equipament que hi ha ara. Des d'aleshores s'han aconseguit moltes altres coses i no solament gràcies a l'Associació de Veïns sinó també de moltes altres entitats. Tots plegats ens hem anat implicant molt i en moltes coses que s'han demanat. Després va haver-hi la campanya de «Volem continuar vivint al Poblenou» sobre els canvis urbanístics, amb el Pla de la Ribera que es volia canviar i del qual després es va fer una segona versió, que és la que hi ha ara,

amb moltes similituds amb el pla original. Jo diria que l'Associació de Veïns ha estat molt integrada en el barri i ho continua estant. És una entitat històrica. I dins de l'Associació de Veïns és un lloc on jo m'he trobat molt bé i la gent que hi ha passat també. Allà s'hi anava a treballar i cada persona deixava el seu color i la seva idea política; per això, no hem tingut les lluites internes que a vegades han passat a altres entitats.

F. R.: *I també trobàveu una bona resposta en la gent del barri?*

M. A.: Sí! El Poblenou sempre ha estat un barri on hi ha hagut una bona resposta popular. Encara que hi hagi hagut problemes, com a tot arreu, però sempre, a l'entorn de l'Associació de Veïns hi ha hagut un grup de gent que ha fet un projecte comú, tant de barri com de lluita contra la dictadura. Això ha creat uns lligams importants. Ara és possiblement quan les coses són més

difícils, perquè hi ha molta més gent nova, hi ha una altra bullida i és més complexa, però jo, malgrat tot, penso que ha fet un bon entramat entre la gent i hi ha una bona xarxa personal i de coneixença i d'amistat. Això és important.

F. R.: *I ara què hauria de fer el Poblenou?*

M. A.: El que està fent. El principal problema que ens trobarem és que la població que ara tenim es doblarà i serà una població que ha fet un gran esforç per venir a viure al Poblenou, perquè els pisos estan pels núvols. Aleshores ens trobarem amb una gent que ho ha invertit tot en l'habitatge i, pel que fa als serveis, haurà d'anar als serveis públics. Estic parlant d'ensenyament, d'equipament públics, de sanitat. Això generarà una inquietud per tal que aquests serveis responguin als ciutadans i que hi responguin bé. Per tant, com que no podran anar al pri-

vat, perquè el poc que tindran ho hauran dedicat al pis, jo penso que hi haurà una gran exigència vers les administracions per tal que els serveis funcionin bé. Per tant, la campanya pro equipaments jo penso que està molt ben encarrilada i amb molt de suport al darrere. Perquè el que és inconcebible és que es facin els habitatges sense tenir en compte els equipaments que la gent ha d'utilitzar. Després, és evident que el Poblenou s'està transformant molt. En tres o quatre anys n'ha canviat el vuitanta per cent i això li dóna unes noves característiques. Ara crec que és un barri més obert, i hauré de fer l'esforç per adaptar-nos, tots plegats, perquè aquesta obertura sigui bona i no siguem tan tancats en nosaltres mateixos. Això pot ser ric i positiu. Com a tot arreu, també tenim el fenomen dels nous veïns i veïnes al barri: la immigració. Em sembla que, en aquest moment, al Poblenou s'està agafant en positiu. Les experiències que hi ha hagut amb l'«Apropem-nos» i la tancada d'immigrants a la parròquia del Sagrat Cor van ser positives. Perquè la gent ha pogut fer l'experiència personal de l'acolliment, més enllà de fer el que has sentit o et diuen. També han estat importants les xerrades sobre la immigració que es van fer a la parròquia de Santa Maria. Allà tots anàvem canviant de parer i més encara quan un mateix ho pot experimentar. Jo penso que aquí, al Poblenou, ho estem fent prou bé i ho estem agafant en positiu. Per a mi, els immigrants són avui la nova classe obrera, i també són la nova classe obrera del Poblenou. Com abans també ho eren els nostres immigrants que venien aquí i anaven a

viure de «patrona». Ara també els immigrants lloguen un pis i hi viuen quinze o vint persones. Simplement que ara s'han d'aconseguir més recursos tant per als qui vénen com per a la gent d'aquí.

F. R.: *Per on va la lluita veïnal ara al Poblenou?*

M. A.: El 22@ és el punt estrella, però jo diria que també ho hauria de ser el disseny del Pla d'Equipaments i els seus quatre punts de la plataforma. Això és el que es demana en aquest moment. Del 22@ jo penso que, com a filosofia, està bé, però s'ha de vigilar molt perquè el que es vulgui fer allà no destrossi la identitat i no faci més malifetes de les mínimes indispensables. El fet que el 22@ prevegi que tots els habitatges que s'hagin de fer han de ser protegits, al cent per cent, és un tema importantíssim. El fet de compaginar la residència amb la indústria neta i tecnològica és també molt important. El que passa és que, aleshores, el tema dels serveis s'ha de veure i s'ha d'anar controlant. Per això, crec que és molt important el que es va aconseguir en l'última mobilització, perquè es va reduir l'alçada dels gratacels però també es va reduir la gent afectada. I es va dir que no hi haurà cap més pla per executar que no es faci comptant amb els veïns i amb la gent afectada i amb les entitats, i serà discutit prèviament. Això és un document signat per l'Ajuntament i és molt important. A partir d'aquí el dret a la discrepància és lícit, i cadascú ha d'assumir la seva responsabilitat amb els seus plantejaments. Per això, penso que hem de compaginar la mobilització amb la negociació. I aquí és benvingut tothom, mentre no cai-

guem en les desqualificacions dels uns i dels altres.

F. R.: *I no desgasta això d'estar sempre en lluita constant?*

M. A.: Jo penso que no. Perquè en moltes coses veus els fruits d'aquesta actitud crítica. Els fruits són que algunes vegades les coses es canvien. Fins i tot, algunes vegades, ho veus físicament. I després també veus el gran valor humà de la gent que és capaç de fer les coses conjuntament. I moltes vegades no tot és només una guerra, sinó que la guerra va acompanyada també d'una festa. És bo també saber celebrar amb els altres allò que has aconseguit.

F. R.: *I el militant on carrega les piles?*

M. A.: Allà on pot, però, sobretot, si personalment tens un equilibri important, com pot ser la família, la dona –la Rosa– i els fills. Per a mi, això, és molt important, perquè és un lloc on tu pots descarregar-te i sentir-te bé. Per a mi també hi ha un component important que és el nostre grup de l'Acció Catòlica Obrera, l'ACO, continuació d'allò que va ser la JOC. Per tant, vol dir que cada quinze dies o tres setmanes ens veiem amb el grup i fem revisió de vida, allò que he explicat abans, quan he dit el que vaig aprendre amb la JOC. Això t'ajuda a veure les coses més en profunditat, pel que fa a la fe cristiana i a carregar les piles, conjuntament amb altres militants que també estan compromesos en altres llocs i altres ambients.

F. R.: *Tu veus futur al moviment veïnal?*

M. A.: Jo sí! Però ens hem d'adaptar. Hi ha dues tendències. Una diu que ens hem d'inserir en el tema dels serveis, és a dir, que hem d'oferir ser-

«A vegades una protesta, com a tal, pot ser només una qüestió de gustos i pot ser que no tingui els components de solidaritat i de transformació que calen en tota reivindicació justa i raonable.»
(AHPN)

veis més barats als veïns i les veïnes. Com el que han fet i estan fent els sindicats. A mi em sembla que això ho ha de fer el que s'hi vegi amb ànims de fer-ho. Però mai no podem deixar el vessant eminentment crític i de plantejar la millora dels barris. És la cara més reivindicativa i no s'ha de perdre mai, encara que el moviment veïnal no sigui de tanta cohesió, com abans, sinó més espontani. Ara la gent protesta més per coses molt concretes i després ja se n'oblida, si se soluciona; i si no es soluciona es frustra o es cansa. Per tant, em sembla que hem d'avançar pel compromís més global i continuat. I després, jo sempre dic que els veïns no sempre tenim la raó. Pel fet de cridar o de reivindicar no vol dir que ja tinguem la raó. A vegades una protesta, com a tal, pot ser només una qüestió de gustos i pot ser que no tingui els components de solidaritat i de transformació que calen en tota reivindicació justa i raonable. Darrerament a mi em preocupa molt el que és la convivència als barris i m'espanta quan, davant de la inseguretat i de la convivència, es parla de fer «patruelles urbanes».

F. R.: Així, doncs, potser està pitjor el moviment sindical?

M. A.: El que passa és que el moviment sindical, si no fa l'esforç d'apropar-se més a la gent, quedarà molt com a estructura i amb molt poca base. Aleshores, és evident que hi ha dos sindicats forts (CCOO i UGT) i amb una gran estructura, la qual cosa els dóna molta força d'acció, però això s'ha de traduir estant a la base i amb la gent. L'experiència està en les empreses, si no hi ha una militància activa, sindicalment parlant, el sindicat no pot venir a ajudar-te ni a solucionar-te el problema. Això hi falta. Per tant, des del moviment veïnal no és que puguem dir que estem millor que els sindicats, però sí que podem dir que el moviment veïnal a Barcelona arribem a prop cinquanta mil persones, quant a nombre d'afiliats, i aquesta gent són els qui nosaltres representem. Ara bé, amb una acció més oberta, encara hi ha molta més gent que sintonitza amb nosaltres. Tot i que no sempre coincidim amb el pensament de tota la gent o d'alguna gent.

F. R.: Així, potser, el que està més tocat de mort és el moviment polític?

M. A.: No et pensis. El moviment polític té molts recursos encara abans de morir-se. El moviment polític alimenta unes eleccions i unes persones que han sortit escollides cada quatre anys. Si això ho valorem respecte a altres països que també tenen democràcia, podem dir que aquí la participació encara no és tan baixa. Per tant, quant a funcionament, a mi em sembla que serà molt difícil que trontolli. Hem d'estar molt atents, i sobretot els partits polítics, al nou impuls que surt del moviment antiglobalització. D'això, a Barcelona n'hem tingut una molt bona experiència i ha estat, per sort, una resposta molt maca. Jo l'he viscut en primera persona, perquè va costar molt lligar amb la Delegació del Govern, amb l'Ajuntament i amb la Generalitat, per tal que tot anés bé. I, encara més, perquè a dins del moviment antiglobalització tot era tan assemblari i tan divers que, a vegades, lligar caps costava molt. Però a mi em sembla que ha estat una lliçó. Perquè els partits polítics o bé baixen el nivell i es posen una mica al nivell dels ciutadans i connecten amb ells, d'una manera real i no solament quan vénen les eleccions, o no serveixen de res. Aleshores, si fan això, em sembla que podran tornar a sorgir. Si no, es quedaran sense la base, però em sembla que encara tenen corda per estona, perquè tenen una estructura molt potent, tenen els mitjans, tenen la força, tenen el poder, etc. Canviar això és molt difícil.

FRANCESC ROMEU